

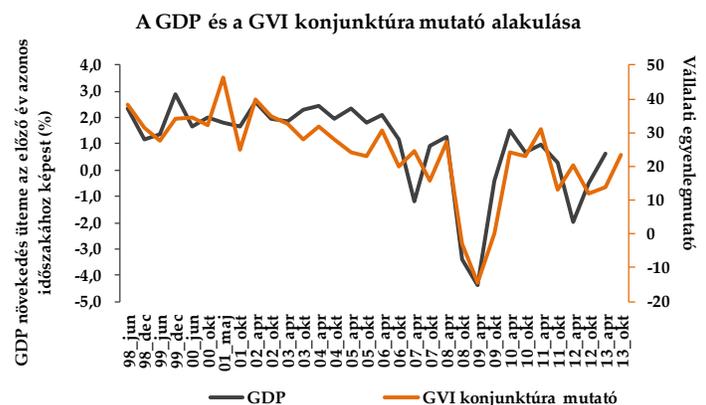
2013 októberében harminckettedik alkalommal került sor az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) vállalati konjunktúra-vizsgálatára, amely több mint 14.000 cég megkeresésével készül minden évben áprilisban és októberben, a területi kamarák közreműködésével. Magyarországon ez a legtöbb céget felmérő vállalati konjunktúra-vizsgálat. A kutatás része az Eurochambres mintegy 14 millió vállalkozásra kiterjedő európai konjunktúra-vizsgálatának. Ez év októberében a megkeresett vállalkozások közül 3.514 cégnél töltötték ki kérdőívünket.

A GVI Konjunktúra Mutató az áprilisi +14 pontról, csaknem 10 pontos növekedést követően +23 pontra emelkedett. Ez közepesen magas értéként jellemezhető, utoljára 2010-ben állt hasonló szinten az indikátor. A bizonytalansági mutató értéke ezzel együtt nagyon magas, 55 pontos szinten áll. Ez utóbbi arra utal, hogy az üzleti szférán belül továbbra sem egyértelmű, vagy egyöntetű az erre az évre jellemző pozitív tendenciák megítélése. Sok vállalkozás üzleti helyzete nem javult, és várakozásai sem pozitívak. Mindemellett a magyar gazdaság jelenlegi teljesítményére vonatkozó, már rendelkezésre álló adatok, valamint a GVI konjunktúra-vizsgálat adatai – az idej és a következő évet övező nagyfokú bizonytalanság közepette – emelkedő GDP-növekedési ütemet vetítenek előre.

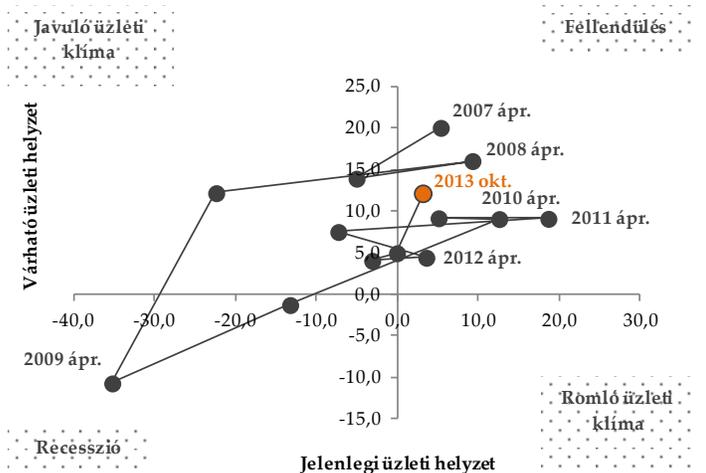
A konjunktúramutató minden gazdasági ágban emelkedett április óta (ipar: 40 pont, kereskedelem: 19 pont, egyéb gazdasági szolgáltatás: 15 pont), miközben az építőipar esetében is átbillent a mutató a pozitív tartományba (5 pont). A cégeket tulajdonszerkezetük alapján vizsgálva megállapítható, hogy a leginkább pozitív kilátásokkal a döntően külföldi tulajdonban lévő vállalkozások rendelkeznek (51 pont), de a többségében hazai kézben lévő cégek konjunkturális helyzete – a mutató nagy mértékű emelkedésének következtében – is hasonlóan alakul (48 pont), míg a kizárólag magyar tulajdonú vállalatok jóval kevésbé bizakodóak (11 pont). A vállalkozások exporttevékenysége szerint is arra a következtetésre juthatunk, miszerint a külföldi kapcsolatokkal rendelkező vállalatok optimistább várakozásokkal tekintenek a következő fél évre, mint a kizárólag belpiacokra termelő cégek. A döntően külföldre termelők körében a mutató 54 pontot, az értékesítésüket kisebbrészt külföldön bonyolító cégek esetében pedig 33 pontot ért el, a kizárólag belpiacokra termelők körében pedig mindössze 7 pontot. A cégek méretét tekintve látható, hogy a nagyobb vállalatok optimistábbak: míg a konjunktúramutató értéke a 9 fősnél kisebb vállalatok körében negatív (-17 pont), addig a 10-49 fős kategóriában 16 pont, az 50-249 fős csoportban 35 pont, a legnagyobb, 250 főnél nagyobb létszámmal működő cégek esetében pedig 47 pont.

Az októberi adatok szerint a vállalatok véleménye a jelenlegi és jövőbeli üzleti helyzetükről fellendülést vetít előre. Mindez összhangban áll a javuló üzleti klímára vonatkozó áprilisi és a tavaly októberi megfigyelésekkel. Mindkét mutató értékét figyelembe véve idén április és október között a magyar vállalatok véleménye a korábbinál erősebben mozdult el a „Fellendülés” irányába, és jelenleg e tartományban tartózkodik.

A vállalatok jelenlegi üzleti helyzetüket 7 ponttal kedvezőbben jellemezték a tavaszi eredményekhez képest, az egyenlegmutató 12 pontra emelkedett. A legkedvezőbb helyzetről az ipari cégek számoltak be (28 pont), míg a legkedvezőtlenebbről az építőipari vállalatok

Jelenlegi és jövőbeli üzleti helyzet megítélésének változása

(-6 pont). Világosan látszik a külpiacokon való jelenlét és a külföldi tőke pozitív hatása a vállalatok helyzetére: a döntően exportáló, illetve a túlnyomórészt külföldi kézben lévő cégek egyenlegmutatói rendre magasabbak, mint a kizárólag belföldre termelő, illetve belföldi illetőségű vállalatokéi (rendre 45, illetve 48 pont, valamint -4, illetve -1 pont). A foglalkoztatottak száma szerint jelentős eltérések tapasztalhatóak az egyenlegmutatót illetően, ugyanis míg a legfeljebb 9 fős vállalkozások rendkívül negatív, -24 pontos értékkel jellemezhetőek, addig a 10-49 fős vállalatok körében 5 pontot, az 50-249 fős cégeket tekintve 16 pontot, a 250 fő fölötti nagyvállalatok esetében pedig 30 pontot mutat az indikátor.

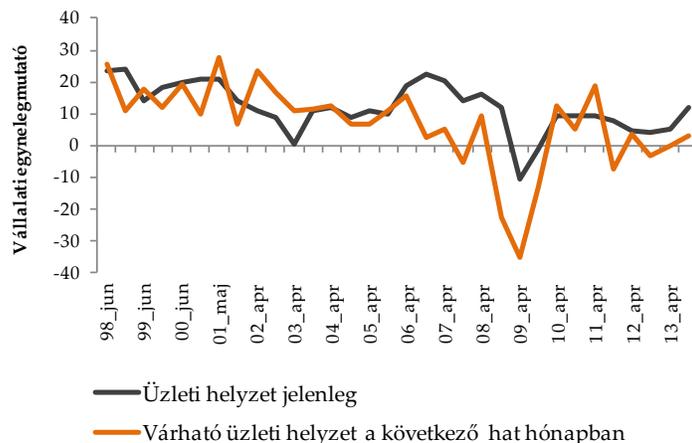
Az üzleti várakozások mutatója a gazdasági ágakat tekintve csak az ipari vállalatok körében ért el pozitív értéket (19 pont), a többi ágazatban pesszimista, vagy a változatlanságra utaló várakozások jellemzőek (építőipar: -13 pont, kereskedelem: -12 pont, egyéb gazdasági szolgáltatás: 0 pont). Mindezek mellett kiemelhető az építőipari cégek várakozásainak javulása, egyenlegmutatójuk áprilisban ugyanis -25 pont volt. Az üzleti helyzettel kapcsolatban ismét a döntően külföldi tulajdonban lévő (35 pont), illetve az exportorientált cégek (szintén 35 pont) fogalmazták meg a legpozitívabb várakozásokat – mindemellett a kisebbrészt külföldi tulajdonban álló cégek körében az egyenlegmutató a negatív tartományt elhagyva 27 pontra ugrott. Az egyenlegmutató az 50 főnél kisebb létszámmal jellemezhető vállalati körben negatív (a 9 fősnél kisebb, illetve a 10-49 fős kategóriákban

-32, illetve -7 pont), az ennél nagyobb méretű cégek esetében pedig pozitív értékű (50-249 fős: 11 pont, 250 fősnél nagyobb: 20 pont).

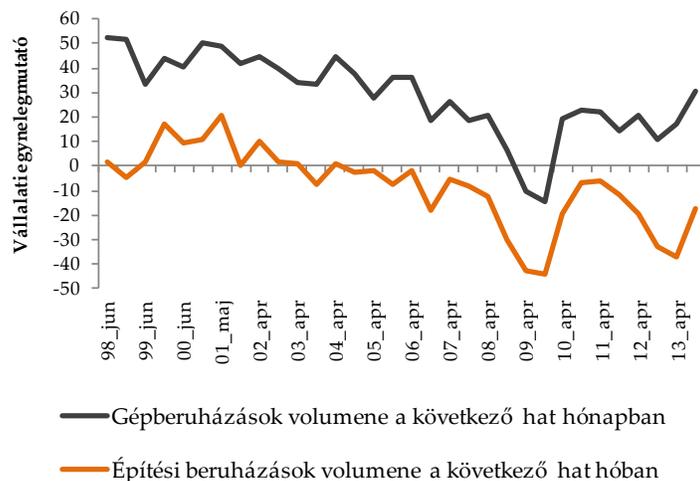
A beruházási szándékokat mérő mutató értéke az áprilisi 6 pontos szintről 12 pontra nőtt, mely szerint a következő hat hónapban a beruházási aktivitás növekedésére számíthatunk. Míg az áprilisi várakozásaikhoz képest az építőipari és a kereskedelmi cégek pesszimistábbá váltak (körükben a mutató októberi értéke 5, illetve 11 pont), addig az ipari és az egyéb gazdasági szolgáltatásokat nyújtó vállalatok bizakodóbbá váltak (13, illetve 14 pont). A külpiacra értékesítő vállalati szegmensekben nőtt a beruházási kedv: a kisebb részben exportáló cégek körében 17 pontra, a döntően exportálók esetében pedig 14 pontra nőtt az indikátor értéke, míg a kizárólag hazai piacokra termelő vállalkozások esetében 6 pontra csökkent. A beruházási aktivitás érezhető javulása a következő fél évben tehát az exportáló cégek körében várható.

A tulajdonszerkezet szerinti bontás esetében a tisztán hazai, illetve a döntően külföldi kézben lévő cégek körében is 10 pont körül alakult mutató, miközben a kisebb részben külföldi tulajdonban álló vállalkozásokat tekintve a beruházási kedv emelkedése mérhető (41 pont). Mindemellett a mikrovállalkozásokat (2 pont) kivéve az összes létszámkategóriában nőtt a mutató értéke (10-49 fő: 16 pont, 50-249 fő: 15 pont, 250 főnél nagyobb: 13 pont).

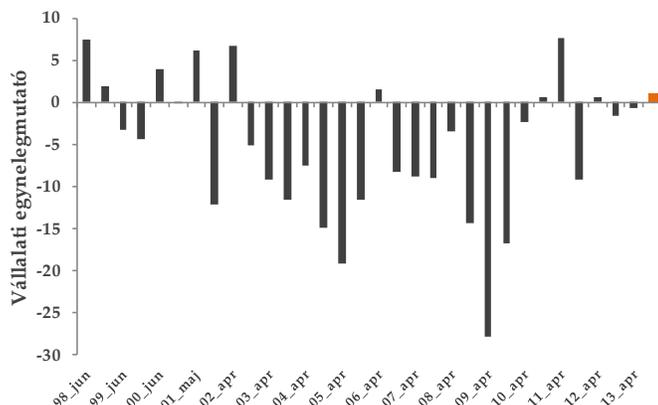
Üzleti helyzet

Beruházások

Várható munkaerő-kereslet

A vállalkozások a következő fél évben a munkaerő-kereslet további stagnálására számítanak (az egyenlegmutató 0 pont körül alakul), ami hasonló a tavaly és az idén tavasszal felmért várakozásokhoz. Ezek szerint a következő hat hónapban nem várható a munkaerő-kereslet bővülése a versenyszektorban.

Makrogazdasági tendenciák: a visegrádi országok gazdasága

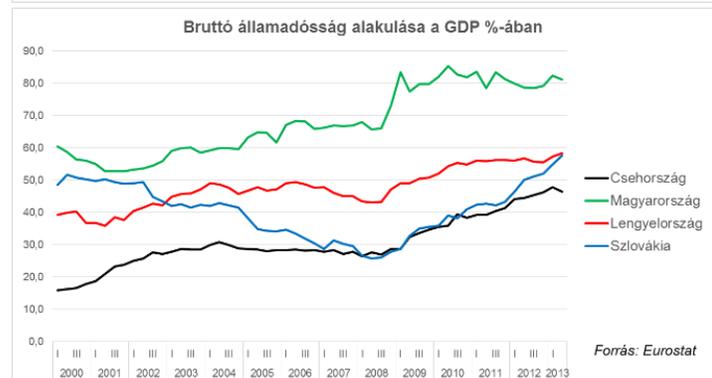
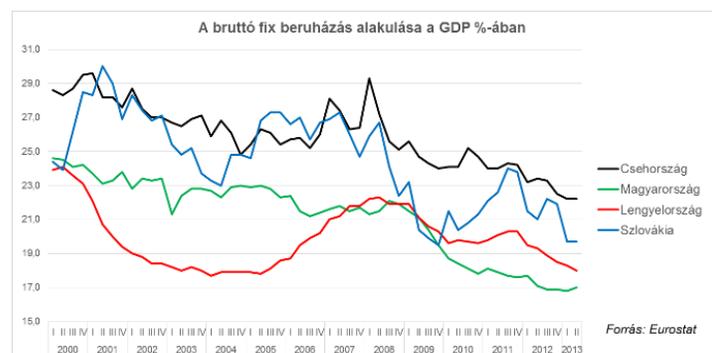
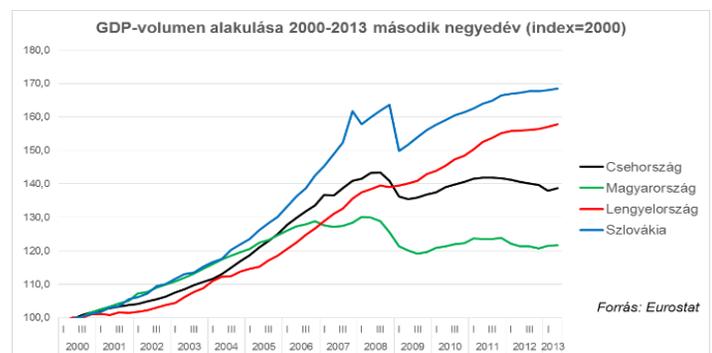
A következő rövid írásban a Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia 2000 és 2013 közötti gazdasági teljesítményét mérő makroökonómiai változók alakulását mutatjuk be. Célunk elsősorban annak bemutatása volt, hogy a hazai össztermékben (GDP) megfigyelhető teljesítménybeli különbség milyen más tényezőkkel kiegészítve írható le. Kérdésünk, hogy Magyarország leszakadásban van-e a régió többi országától, és ha igen, ez miben nyilvánul meg. A négy ország gazdasági teljesítményét az utóbbi 13 év bruttó hazai össztermékének, munkaerő-piaci aktivitási rátájának, bruttó államadosságának és beruházási rátájának segítségével mutatjuk be, az Eurostat adatait felhasználva. Az intézményi tényezők alakulását a World Economic Forum globális versenyképességi adataival és jelentési eredményeivel szemléltetjük. Emellett az Európai Bizottság előrejelzése alapján ismertetjük a következő 3 év fő gazdasági mutatóinak várható értékeit. Ez alkalommal alaposabb magyarázatba nem bocsátkozunk, az elemzés pusztán az adatok leíró jellegű bemutatására szorítkozik.

A következő rövid elemzés témája a Visegrádi Együttműködés országai (V4) gazdasági fejlődésének vizsgálata a legfontosabb leíró makromutatókon keresztül. Csehország, Lengyelország, Szlovákia és Magyarország a 2000-es évek elején gyors gazdasági növekedésnek indult, amelyet azonban a válság részben vagy egészében megakasztott, visszavetett. Látható, hogy Szlovákia és Lengyelország egy magasabb gazdasági növekedési pályán tudott maradni, míg Magyarország és Csehország alacsonyabb növekedési pályán mozog. Magyarország növekedésének lemaradása mindegyik országhoz képest szembevetendő. Az ábrából leolvasható, hogy ez a lemaradás a GDP volumenének alakulásában 2005-től vált jelentőssé és a Csehországgal szemben megmaradt különbség is a 2005 és 2008 közötti időszakban halmozódott fel.

Magyarország gazdasági növekedése szempontjából jelentős kockázatot jelent az alacsony beruházási ráta. Látható, hogy jelenleg mindegyik V4 ország esetében csökkenés tapasztalható, így Magyarország sem jelent kivételt, de szintjében még így is a legalacsonyabb a négy közül. Az utóbbi 13 év távlatából szemlélve látható, hogy Szlovákiával és Csehországgal szemben a különbség gyakorlatilag a teljes időtávon fennállt.

Az államadosság GDP-hez viszonyított aránya a 2007-től kezdődő gazdasági válságból kinövő európai szuverénválságok hatására központi gazdasági mutatóvá vált az országokkal kapcsolatos kockázatok megítélésében. Látható, hogy Magyarország 2001-től kezdődően az államadosság alakulását nézve elszakadt a régió többi országától, a magas államadosság pedig a válság kitörése után súlyosabbá tette annak negatív következményeit. Ezzel szemben a térség más országainak lehetősége volt többé-kevésbé lazább fiskális politikát folytatniuk a válság kitörése után.

Az alacsony aktivitási ráta Magyarországon már a rendszerváltás óta meglévő munkaerő-piaci probléma: a 2000 óta eltelt 13 évben a magyar aktivitási ráta mindvégig alacsonyabb volt a másik három V4-országhoz viszonyítva, annak ellenére, hogy az 59%-os szintről 65%-ra emelkedett. Az

alacsony aktivitás felszámolása döntő fontosságú a magyar gazdaság hosszú távú növekedésére nézve. Tartós megoldás hiányában egyre valószínűbb a magyar gazdaság jövőbeli leszakadása a régiós országok gazdaságától.

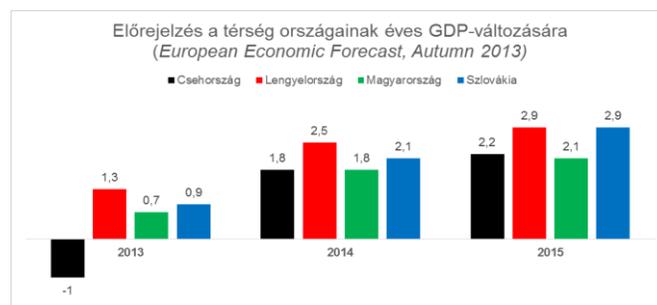
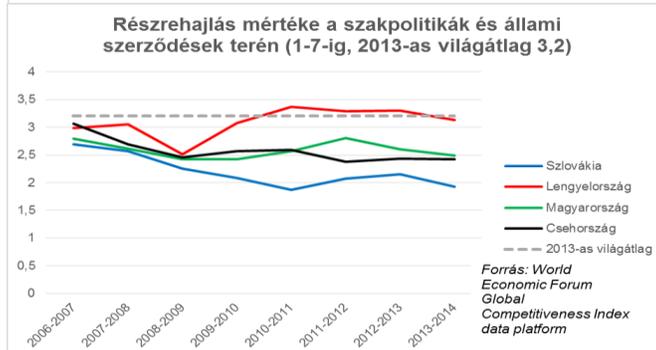
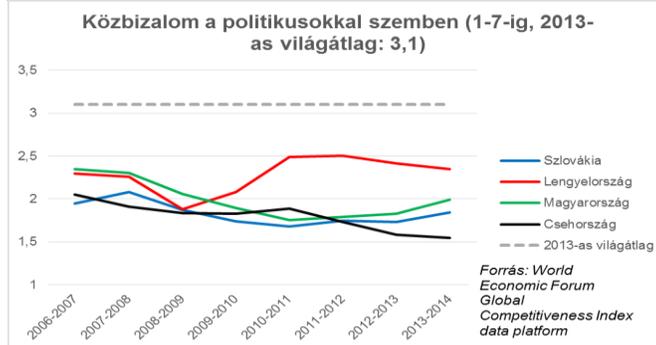
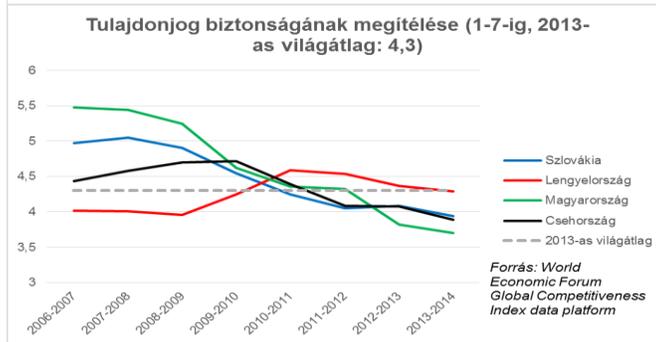
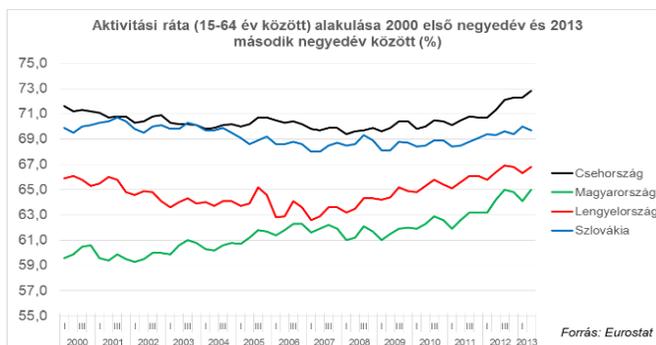
Érdeemes megfigyelni néhány olyan intézményi tényező változását is, amely szintén okozója vagy okozata lehet az országok gazdasági teljesítményének. Olyan tényezőket vizsgáltunk, ahol kellő mennyiségű adat állt rendelkezésre a múltból, illetve amelyek potenciálisan befolyásolhatják az országok „vonzóságát” gazdasági szempontból. Adataink a *World Economic Forum Global Competitiveness Index* adatbázisából származnak. A tulajdonjog biztonságának megítélése 2006-tól kezdődően Lengyelországon kívül mindegyik országban romlott, Magyarország a térségen belüli legmagasabb pozícióból a legalacsonyabb pozícióba került, azonban az utóbbi két évben mindegyik országban romlott a tulajdonbiztonság megítélése.

A politikai elitel szembeni közbizalom szempontjából a V4-országok mindegyikében világviszonylatban is alacsonynak számító értékek láthatóak. Látható, hogy Magyarország, Csehország és Szlovákia Lengyelországnál alacsonyabb szinten áll, Magyarország itt is az élről csúszott a második helyre, azonban a politikai elit megítélésében mindegyik ország esetében komoly deficittel kell számolni.

Az ezzel összefüggő, politikai részrehajlást vizsgáló értékek tekintetében a V4-országok szintén világátlag alatt, vagy annak közelében teljesítenek, és ebben a tekintetben is Lengyelország tekinthető a pozitív kivételnek. A másik három ország tekintetében nagyjából azonos megítélésről lehet beszélni. Az intézményi tényezőket összefoglalva az látható, hogy Lengyelország az utóbbi években fokozatosan maga mögött hagyta három társát, így jobb növekedési kilátások elé nézhet, míg a másik három ország alapvető intézményi tényezőiben az utóbbi években romlás volt tapasztalható.

Összességében tehát az látható, hogy a válság alapjaiban szétválasztotta az addig azonos pályán haladó visegrádi országokat, a fundamenális adatok alapján Lengyelország helyzete tűnik a legbiztatóbbnak, így előnyre tehet szert a másik három országhoz képest. Mi várható a jövőre nézve? Az Európai Bizottság novemberi előrejelzése szerint a térség országai lassú növekedés elé néznek és érzékelhető, hogy a korábbi évekhez hasonlóan a szlovák–lengyel, illetve a cseh–magyar növekedési ütemek markánsan eltérnek, így a magyar leszakadás üteme a térség többi országához képest a jövőben rögzülhet.

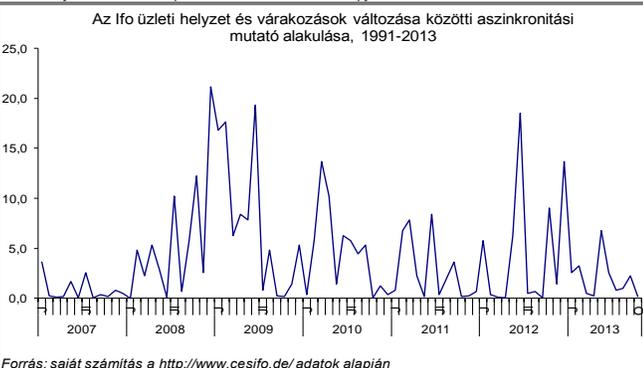
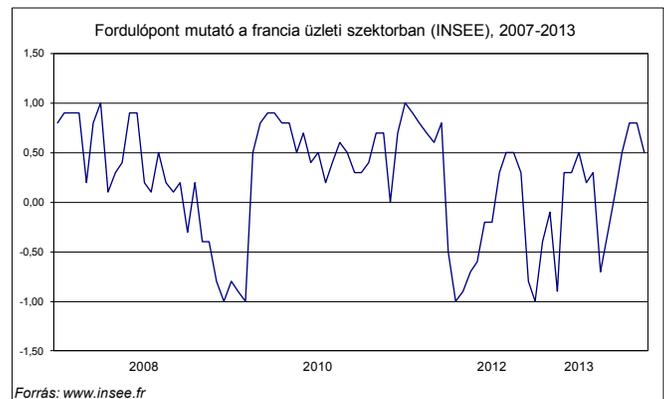
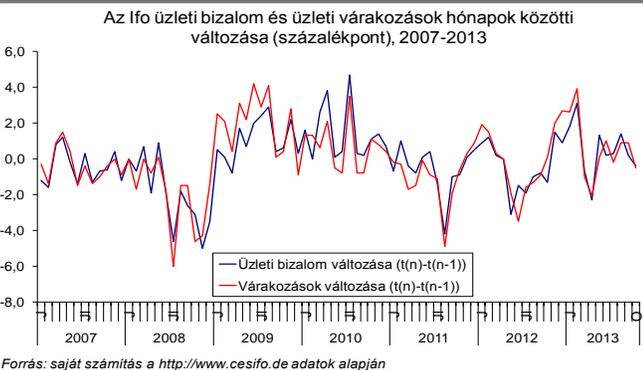
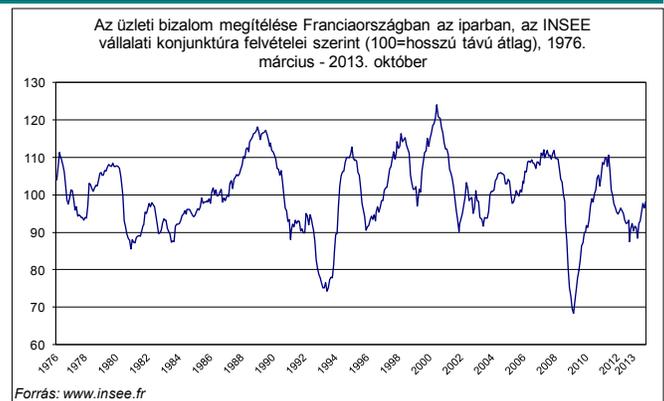
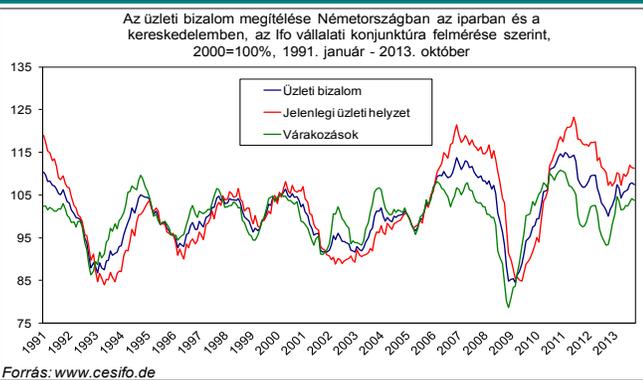
Forrás: Eurostat, European Economic Forecast – Autumn 2013, World Economic Forum Global Competitiveness Index database, World Economic Forum Global Competitiveness Report 2013–2014

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2013 októberében öthónapos emelkedést követően enyhe csökkenést mutatott. A jelenlegi üzleti helyzet megítélése enyhén romlott, de hosszú távú átlaga fölött maradt. A következő fél évre vonatkozó várakozások kissé kevésbé voltak optimisták, mint szeptemberben. Az üzleti helyzet és a várakozások alakulása közötti rést mérő, a GVI által számított aszinkronitási index értéke csökkent októberben, tehát az üzleti bizalmi indexet kisebb mértékű bizonytalanság jellemzi, mint a megelőző hónapban. Az Ifo szakértői úgy látják, a német gazdaság tovább gyorsulhat. (Forrás: Ifo, <http://www.cesifo-group.de>)

A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján az októberben megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra helyzete stabil. Az INSEE üzleti bizalmi indexe egy ponttal nőtt a megelőző havi értékéhez képest, így ismét az augusztusi szintjén áll. A gazdasági fordulóponthoz mutatójának értéke nem változott és továbbra is a kedvező konjunkturális helyzetet jelző zónában van. A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisának egyenlegmutatója csökkent, de még így is meghaladja hosszú távú átlagos értékét. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válszadók ipari aktivitására vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – esetében októberben tovább folytatódott az április óta tartó emelkedés, így az egyenlegmutató – 2011 júliusa óta első ízben – meghaladta hosszú távú átlagos értékét. (Forrás: INSEE, <http://www.insee.fr>)

Írták: Makó Ágnes (elemző, GVI)

Hajdu Miklós (elemző, GVI)

Szabó Bence (gyakornok, GVI)

Kompaktor Emília

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2013 / november, Budapest,

2013-12-05